

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto . . .	6 for. 20 kr.
" pol leta . . .	3 " 30 "
" četert leta . . .	1 " 70 "
" mesec . . .	— " 60 "
Po pošti:	
Za celo leto . . .	7 for. 50 kr.
" pol leta . . .	3 " 80 "
" četert leta . . .	2 " " "
" mesec . . .	— " 7 "

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat, 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Št. 65.

V Celovcu v saboto 26. avgusta 1865.

Tečaj I.

Mi ne moremo več čakati!

Ker se je dozda že toliko govorilo in pisarilo zaradi vpeljave slovenskega jezika v pisarnice ali kancelije; ker smo se o tej zadevi trudili, kolikor koli smo se mogli, in še se vedno trudimo, pa vendar malo, — da ne rečemo skorej nič ne opravimo, da si tudi imamo zakone, po katerih smemo po pravici zahtevati ravnopravnost v pisarnicah: zato podajamo nekaj teh zakonov svojim bravcem, da jih bodo sami lahko čitali, sami lahko vedeli, tudi tisti izmed njih, katerim so dosihdob še bili neznani.

A. Občni sodni red 1781. leta.

§. 13. „Vsem vdeleženim ljudem in tudi njihovim pravnim zastopnikom ima v njenih govorih rabiti jezik, ki je v deželi navaden, in varovati se je vsega raztezanja (weitläufigkeiten), ponavljanja in vbadanja.“ — Temu je pridani bil Najvišji sklep 27. aprila 1835. leta, občno razglašen po dvornem dekretu 22. decembra 1835. leta št. 109, ki se glasi tako le:

1. Ljudje morajo vsem pismom, ktera niso spisana v sodstvenem jeziku, ali ne v katerem izmed deželnih jezikov, ktera pa imajo rabiti pri sodstvu v prepirnih ali v neprepirnih rečeh, prilagati zanesljive prestave v sodstveni jezik, ali v kateri izmed deželnih jezikov.
6. Prestave takega tolmača, ki je pri sodstvu prisegel, mora ta in vsaka druga gosposka vzeti, da so resnične. Vendar se mora dovoliti ljudem, kateri trdijo, da je neresnična kaka postava, naj dokažejo svojo trditve po naredbah sodnega reda z dvema ali več možmi, ki to reč umejo.

§. 165. Vsaka priča se mora izpraševati tako, da ne bode pričujočih strank in družih

prič; kar je povedala, to se pa ima, kolikor je mogoče, z njenimi lastnimi besedami zapisati, in po izvršenem pripovedovanju se jej mora dati pisanje, da ga sama prebere, ali pa naj se jej bere, in potem naj to podpiše.

§. 166. Ako bi priča hotla, ko se jej bere, kar je povedala, kaj svojih besed spremeniti ali jim kaj dostaviti, moralo bi se to na koncu opomniti z njenimi lastnimi besedami; njeni izreki se pa ne smejo premeniti in tudi se jim ne sme nič pristaviti. —

B. Okrožna naredba c. k. notranje avstrijskega — primorskega sodstva (zbirka štajerskih deželnih zakonov, 30. zvezek, 185. stran).

Slavno c. k. pravosodno ministerstvo z dekretom, danim 26. junija, prejetim 1. januarja letošnjega leta, št. 1258, temu c. k. apelacijskemu sodstvu, na poročilo 18. maja 1848. leta št. 6352, kar se tiče rabe slovenskega (windisch) jezika po pisarnicah, naroča, naj se uradnim gosposkam mariborskega in celjskega okrožja ukaže, da bodo v slovenskem jeziku narejale tista pisma, ki se spisujejo vdeleženim ljudem, če ti zahtevajo slovenski jezik; dalje, da se imajo sicer sodstveni odloki spisovati v nemškem jeziku, da se pa mora vdeleženim ljudem prestava na slovenski jezik dati brez vseh stroškov, če to hočejo imeti.

To se naznanja vsem poddruženim krajnim sodstvom mariborskega in celjskega okrožja, naj se po tem ravnajo.

V Celovcu 6. julija 1848.

C. Red kazenske pravde 1853. leta.

§. 123. Če kaka priča ne zna sodstvenega jezika, sme brez tolmača izpraševana

biti samo tedaj, kedar preiskovavni sodnik in tudi zapisovavec dovolj znata tisti jezik, ki ga priča govori. Kedar se kaj takega primeri, tedaj se mora zanesljivo v sodstveni jezik prestavljen zapisnik priložiti pismom.

Sicer se pa mora k izpraševanju poklicati tolmač, ki je prisegel, in v zapisnik se mora postaviti vsako vprašanje in vsak odgovor v jeziku, v katerem se izprašuje priča, in tudi v prestavi na sodstveni jezik. Tolmač sme tudi sam zapisovati.

§. 184 Vsakemu izpraševanju se mora narediti zapisnik. Če obdolženec ne zna sodstvenega jezika, ali če je gluha ali něm, naj se ravná po naredbah §§. 123 in 124. Če se privzame tolmač, takrat je treba najprvo zapisovati vprašanja v sodstvenem jeziku, in precej zdolaj prestavo od besede do besede, tako tudi odgovore najprvo v jeziku, ki ga govori izpraševanec, precej zdolaj pa v prestavi od besede do besede.

Izpraševanec sam mora podpisati vsako pölo zapisnika, ali če ne zna pisati, naj naredi znamenje svoje roke; na koncu vsega zapisnika morajo izpraševanec podpisati ali njegovo znamenje s svojim podpisom potrditi sodni uradniki in sodne priče, ki so pri izpraševanju. —

D. Naredba slavnega pravosodnega ministerstva višemu deželnemu sodstvu v Gradcu in v Trstu po služabnem izreku v avstrijskem državnem zboru 17. marca 1862. leta s katero se je ukazalo:

1. Da morajo sodstva, kedar imajo razprave z ljudmi, ki znajo samo slovanski jezik, izpraševanje obdolžencev in tudi izpraševanje prič v kazenskih rečeh, kar koli je mogoče, zapisovati v slovanskem jeziku, in vsaj odločljive dele tega, kar je povedal obdol-

Besednik.

Zemljepisna začetnica

za gimnazije in realke.

Izdal in založil Janez Jesenko. V Gorici 1865. 8. 104 str., po 60 kr.

Ako nas že prikazen vsake nove slovenske knjige, bodisi poetične, bodisi prozajične, da le veljavne, razveseli, tim več je še naše veselje, kečar je taka knjiga znanstvena ali poučna sploh. Zakaj kakor se napredek posameznega človeka sodi po napredovanju njegovega izobraženja in po krepitvi njegove blage volje, isto tako se tudi napredovanje celih narodov ceni in tehta čisto posebno po znanstvenih plodih njih slovstva, zraven pa se vé da tudi po močnem političnem delovanju in po pravnej odgoji. Oziraje se na to historično istino radostni in nadepolni pozdravljamo „zemljepisno začetnico“ g. Jesenka, ker nam je ona svedok našega znanstvenega napredovanja. Pregledimo in presodimo jo torej v kratkem!

Da je z narodnega stajališča zanimiva in koristna, sem že omenil. Sedaj nam je vsaj mogoče svoje zemljepisne znanosti v doma-

čej besedi povedati. Kako žalostno je bilo to sedaj! Mi smo dobro umeli in poznali nemške izraze za tisučerne zemljepisne stvari, ali slovenskih njih imen nismo znali, ker nas njih niti učitelj niti kaka knjiga učila ni. Temu je sedaj pomagano. „Začetnica“ nam imenuje vse stvari po slovensko, nam podaja tudi pristna, istinita ali vsaj po slovenskem glasoslovju predelana imena slovanskih dežel, nas uči tuja imena, n. p. francoska, španska, angleška, t. t. d. pravo izgovarjati. To je velika pridobitev! Nam Slovencem se je po tej začetnici tako rekoč celi svet odprl; mi nismo več nemi ozirom na imenovanje vesoljnih stvari; naš jezik se je ogromno obogatil. G. izdatelj in njegov drug sta si hvalevredno prizadevala pravo terminologijo slovensko najti. Ako se bode to ali ono s časom morebiti preuredilo ali popravilo, tega ne štejemo knjigi v slabost; saj je ona prva slovenska zemljepisnica.

Ali „začetnica“ ima svojo posebno prednost tudi v marljivosti in skrbnosti, s katero je g. izdatelj zemljepisno gradivo nabral in v to knjizico prenesel. Posebno natančno je prirodno (fizično) zemljepisje. Pisatelj nam kaže lepó razmerje kopnega in mokrega sveta, nas napeljuje vedno k predočevanju položaja (lege) zemljin proti zemljinam

(erdtheile), morij proti morjem ter nam ponuja najnovejše preiskave zemljepiscev. O velikosti gorá in vodá dobodeš jasne, vedno s številkami dokazane pojme, zemski kraji so vedno po podnebnej legi točno zaznamenovani; — sploh rečeno, natančnost v prirodopisnem oziru je nad vsako hvalo. Da politični ali državopisni del za prirodopisnim zaostaja, temu je večja nedoločnost onega predmeta proti temu kriva; ali v kakej novjed izdaji se bode tudi ta dal po mogočosti dopolniti.

Jako praktično se nam vidi pridevanje nemških umetnih izrazov slovenskim. To je za slabejše poznavatelje našega jezika, ki pa dobro nemški znajo, močno koristno. Hasno je tudi za učence, da se ob enem pri rabi te knjige tudi nemške terminologije navadijo. In tako smo „zemljepisne začetnice“, kar se v njej navedenih zemljepisnih znanosti in jezika tiče, sploh jako zadovoljni. Hočemo še samo nekoliko povedati, v čem s pisavcem nismo edinih misli.

Knjiga je po naslovu namenjena „gimnazijam in realkam“, po predgovoru pa tudi „domačej rabi“ in „priprostim ljudem“. Da bi knjiga imenovanim šolam (posito, da je učitelj sposoben) dobro služila, to je tudi naše prepričanje; da bi tudi domačej rabi stregla, t. j. v rokah izobraženih in bolj

ženec, in kar so povedale priče v slovanskem jeziku, postavljati v zapisnik.

- 2.) Da se morajo zapisniki o prisegah, če so prisegli slovanski ljudje v slovanskem jeziku, po mogočnosti narejati vselej v slovanskem jeziku, in da se morajo vsaj prisežne besede v tem jeziku postavljati v zapisnik.
- 3.) Mora se gledati, da pri kazenskih in končnih razpravah s takimi obdolženci, ki znajo samo slovanski, opravljajo službo take sodstvene osebe, taki državno-pravni uradniki in zagovorniki, kateri popolnoma znajo slovanski jezik, da se torej razpravlja v slovanskem jeziku, in da se na znanje da razsodba in po mogočnosti tudi njeni vzroki v tem jeziku.
- 4.) V imenovanih deželni delih imajo sodstva take vloge, ki se podajajo v slovanskem jeziku, prejemati, in, kolikor je mogoče, slovanskim ljudem odpisati o tem dajati v slovanskem jeziku.
- 5.) Ako bi se pokazala potreba, dovoljeno je, da se omislijo potrebni natisnjeni obrazi v slovanskem jeziku za vsakovrstne pozive, za varstvene (vormundschaf) dekrete, za obljubne zapisnike, za zapise po mrličih, za razglase in za manjše vedno enake odloke, in da se po teh obrazih ali formularjih odpravki dajo slovanskim ljudem v slovanskem jeziku.

Te določbe so se dale poddruženim sodstvom, da bi se po njih ravnala, in tudi se je ukazalo, da se ima, ko se dajejo službe, po slovanskih deželni delih posebno gledati na znanje slovanskega jezika, in da se tudi v tem zmislu priporočila dajo za tiste službe, ktere je pravosodno ministerstvo sebi pridržalo, da v nje postavlja služabnike. —

Tem starim postavam pristavljamo še nekatere zaukaze iz najnovejših časov.

Deržavni minister Belcredi je pisal v svojej pohvaljenej okrožnici: „Urad in vsak posamezen uradnik mora z ljudstvom v njegovem jeziku obravnavati.“

In ravno te dni oznanjajo češki časniki, da je pravosodni minister Komers c. k. nadsodniji v Pragi pisal, „naj se pri vseh sodnijah obema deželni jezika enaka pravica godi.“ Ta ministerski ukaz je gotovo tudi došel na našo nadsodnijo v Gradcu. Kakor krono vsem tem postavam in ukazom h koncu še pristavljamo, da je presvitli naš

cesar že večkrat tudi nam Slovincem zardil narodno ravnopravnost

Besed je torej že dosti, od novega ministerstva pričakujemo tedaj po vsaki ceni tudi djanj. Mi ne moremo več čakati, kajti čakamo že dobrih 17 let!

Avstrijsko cesarstvo.

Dežele n. ž. avstrijske.

Iz Dunaja Δ▽ (Ustavna svečanost. — Škof Strossmayer. — Amnestija). Spet se je tu slavila ustavna ali, kakor jej tudi pravijo, „narodna“ slovesnost, vendar pa ne, kakor poprejšnja leta, 18. avgusta, na rojstni dan cesarjev, ampak 20. avg. Ker ta dan tudi Ogri sv. Štefana, prvega ogerskega kraljestva in tolikanj imenitne in pomenljive ustave, praznujejo, bilo je našim Šmerlingovcem spet hudo in deržali so se jako kisló, češ, daje spet „državna enojnost (ne edinost) in ustava (Reichsverfassung und Reichseinheit) po dvojnem prazniku zelo poškodovana in v veliki nevarnosti. Ta dan bi imelo vse na Dunaju biti in „Reichsverfassung“ bi bila na konju, tako modrujejo Kuranda in politikarji „nove Presse“. Nam na „ustavnem“ prazniku ni tolikanj ležeče, naj se praznuje, kjer se hoče, vse eno če tudi samo na Dunaju, samo da vemo, zakaj? in da imamo vzrokov, se ga resnično in iz celega serca veseliti. Kedar to nastane, se gotovo ne bo samo na Dunaj omejil, ampak obhajali ga bodo po vseh mestih in krajih velike mnogojezične Avstrije, in gotovo ne bo treba, da bi jih mnogo zbadljivo vprašalo, kakor smo zdaj v čenčah nekterih časnikov brali, zakaj da so Slovenci na Dunaj prišli? — rajši naj bi bili doma, v Ljubljani ali kje drugod, praznično se oblekli in tamkaj to svečanost obhajali! Glejte, tako so naši nasprotniki pri seji čemernosti bistroumni! Pa dosti o tem, in povejmo še nekoliko, kako je bilo tedaj v tako imenovanem „Prater-ju“. Dasi ravno ni bilo v nedeljo skorej do večera ugodnega vremena, romalo je vendar veliko veliko ljudi, domačih in tujcev, tje v zelene praznično pripravljene gaje in livade dunajskega „Praterja“, pred kterega vhomom sta vabila napisala: „Danes bodimo veseli“ in „tu naj zgine vsaka skerba“! Ko se je pa nebo zjasnilo, nastala je na vseh potih velika gnječica, toliko ljudstva je derlo od vseh strani tje. Pravijo, da jih je bilo vseh skupaj več kot 300.000. Tudi ministra Belcredi in Lariš in grof Chorinsky so se nekaj časa tamkaj mudili in g. županu svojo zadovoljnost nad

to veselico izrekli. Znaní g. Stuver je na dveh krajih umetni ogenj zažgal, kar je gledavcem jako dopadlo. Sicer pa je sviralo 11 vojaških in družih večih ali manjih godob; še celo „cigani“ so bili s svojo godbo pričujoči. Da so imeli kerčmarji in drugi prodajavci dosti opraviti, si lahko mislimo, kajti pojedlo in popilo se je sila veliko. Tudi „majev“ je več stalo, na ktere so se pehali neprenehoma „koražni“ fantalini, da jih je bilo veselje pa strah gledati. „Kikeriki“ nam med drugim tudi šaljivo predstavlja tak maj, pod kterim noben drug, kakor Šmerlingsam, leži, ko je ž njega telebil! Župan je tudi cesarju zdravico sporočil, na ktero je po svojem adjutantu koj odgovoril in se zahvalil. In tako je med veseljem prišla polnoč, prišlo je tudi jutro, pa „ustavne“ svetkovine še ni bilo konca! — Škof Strossmayer se je spet domú vernil. Svesti smo si, da ni bil zastonj tukaj — Naj pristavim tem versticam še o amnestiji par besed. Kakor nam jo je oni dan „Wiener Zeitung“ razlagala, ni mogoče, da bi nam dopadla. Po tej tedaj niso vsi tisti in takih je veliko veliko, ki so bili prej obsojeni in so tudi kazni že prestali, pomiloščeni in v poprejšnji stan postavljeni, ampak le tisti, ki so bili takrat, ko se je amnestija podelila, že obsojeni in so deloma tudi nekaj kazni že prestali, tisti le so je popolnoma deležni. To pa nikakor ni enaka mera. Ves svet se tedaj po pravici čudi, kako da je sedanje ministerstvo, ki vendar po tistem načelu ali sistemi namerja vladati, za ktero so se opozicijski časniki tako serčno pa nesrečno borili, kako da je, pravimo, zamoglo to veliko cesarsko dobroto, amnestijo namreč, v tako ozke meje stisniti. Upajmo pa, da si danes ali jutri premisli in jo vsem podeli.

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Rastava; 2 parobroda). Spet se bode menda skazala resnica starih besed: „Kdor terka, temu se odpre“. Rastava naša se vendar tudi spominja koroških Slovincov. 24. avgusta je gosp. Tarman Martin, c. k. učenik na tukajšnji nemški normalni in učitelj kmetijstva za šolske pripravničke, bil pri „Slovenčevem“ vredništvu in je naznanil, da bi vodstvu kmetijske družbe prav ljubo bilo, ako se program prihodnje razstave tudi slovenski razglasi. Obljubilo se je, da vredništvo vse poskerbi, ako razstavni odbor na slovenske okraje razstavni program v slovenskem jeziku razpošlje in pri razstavi nemškimi imenom razpostavljenih reči tudi slovenska pristavi. Skorej dobomo odgovor; zatorej le to pristavimo, naj razstavni odbor ne pozabi, da je

učenih ljudi, tudi to radi podpišemo; ali da bi „priprostim ljudem“ v rabo bila, to pririditi nam ne dopušča osnov „začetnice.“ Strogo sistematične in na kratko pisane knjige že nižim razredom srednjih šol (gimnazij in realk) ne služijo k pridruženju vsemu prizadevanju učiteljev; kako bi še le „priprostim ljudem“ služile? Kar se osnova tiče, je pa „začetnica“ strogo sistematična, dá, še več, ona je prerazdobljena. Mi ne krivimo toliko g. pisatelja, kolikor več Bellingerjevo začetnico, ktere se je držal, ako ravno pomnoževaje jo vedno. Ker omenjena zemljepisnica že davno ne služi več mnogim šolam po Slovenskem v poduk, bi g. pisatelj bil smel ali po Klunovej knjigi ali pa po svojem mnenju „začetnico“ razdeliti. Trebalo pa je na vsak način knjigo bolj praktično in menj sistematično razrediti; trebalo je tudi vedno odbirati menj važno od važnega. Onda bi se „začetnica“ mladim glavam (kterim je najprej namenjena) in ljudstvenoj pameti lože vtiskala ter dosegla oboji pisavcev namen: da bi rabila šolam in pa priprostim ljudem. Tudi slog (stil) bi moral biti nekoliko prostejši, in skrajšanja n. pr. j. za jug in južen, v. za vzhod in vzhoden, i. t. d. bi se morala odpraviti ter vse popolnoma izpisovati. Natančnejši in drobnejši pretres te knjige

ne spada v ta list. *) Zatorej ga hočemo dokončati s temi srčnimi željami: da se knjiga razširi čez vse slovenske krajine, da se čim preje v naše učilnice vvede; da nam g. pisatelj zamore kmalo podati drugi natis te knjige pomnožen, lože in razvidnejše razredjen, v obilnem in prijetnem slogu pisan, cesar mu sedaj morebiti stroški niso dopustili.

Odkod ime „velika noč“?

Josip Kolar, ki je na stroške českega društva „Svatobora“ prepotoval Poljsko in Rusko, o „velikej noči“ piše te-le verstice: „Jako mi je drago, da sem tudi to na Ruskem doživel, da slavim „pascha“ s pravoslavni (pravoverni) Rusi v Moskvi. Zakaj ondi se na poseben, prelep način praznuje, kakor drugod nikjer. Še le tedaj

*) Vredništvo zavrača tu bravec „Slovenčev“, ki jih zanima vsaktera še tako kratka jezikoslovna razprava, na dotično opombo prof. Janežiča, ki se nahaja v „Glasniku“ 1. avg. 1865 ter polaga vsem pisateljem na srce, naj se, pustivši osebno svojo slovnisko bistroumnost, kolikor mogoče, strogo držé potrjene in zdaj šolam za rabo zapovedane slovnice pri vseh spisih in knjigah, ki so zlas i šolam namenjene, da bodo zares v izgled in k večjemu pridružen. Tu mora v nekem oziru vsaj začasno veljati: „Jurare in verba magistrum!“

sem o polnoči v Kremlu razumel, kaj pomeni češka beseda „velika noč“, ktera je Čehom *) še samo kakor prazno ime ostala, kterega bitnost je že zdavna izginila.“

To je bil veličasten, posvečen trenutek! Tiha temna noč; samo tu pa tam še kaka zvezdica, kakor da blodi po nebu. Na enkrat vdari s „spaskih vrat“ v Kremlu ura dvajst, a s turnja Ivana Velikega v glavnej cerkvi zabučí veliki zvon (6000 pudov — 2000 centov težek; drugi še večí zvon od 12.000 pudov leži doli kakor spominek podobna kapeli), kakor da budi duhe na vstajenje, — in na mah se mu oglasi s 400 turnjev ravno toliko velikih zvonov, kakor da hočejo vstajenje dalje naznaniti. Njihovi glasovi so se zbrali v skladi in veličasten hvalospev, kakor v miloglasen koncert, ki se vzdiguje nad Moskvo kakor megla, kakor zbor kerubimov in serafimov, ter tudi človeško dušo vznáša proti rajskim višinam. Ali čuj strel, ki se je zapalil! Zdejci prižge pravoslavni narod, ki se kupoma gnjeti v kremelske cerkve, svoje sveče, v mestu zasijejo od svetlobe vsa okna, po celej Moskvi vdari zaglušno zvonjenje z vsemi zvonovi, kterih je gotovo nad 5000, z bližnjega verta zagromijo topovi, iz vseh cerkev, kterih

na Koroškem dobra tretjina prebivavcev slovenska in da ti Slovenci prebivajo po najrodovitnejših krajih cele Koroške. Še to naj opomnimo, da, ako si Slovenci pri razstavi zastran jezika kaj pravice pridobimo, imamo se za to zahvaliti rodoljubnemu županiku na Žihpoljah, g. Boštjanu Smeričniku pa imenovanemu g. Tarmanu: slava jima! — Govori se, da se prihodnje leto na celovškem jezeru za gotovo spet prične vožnja s parobrodом, ki ga je letos tolika nesreča zadela, da mu je kotel počil. To bo spet za nekatere kraje in ljudi veliko veselje! — Ali še nekaj drugega bolj važnega in nenadnega se nam naznanja, t. j. da misli terzaški bogatin Tonello Jož. po vsaki ceni že o vseh Svetih po Dravi parobrod napraviti, ki bo redno hodil od Beljaka do Maribora, in morebiti še dalje. V Prevalah je že tudi dal narejati pripravno mašino za parobrod, ki bo več kot 1000 centov teženosil in jo le 12 pavcev globoko rezal ter doli gredé v 1 uri 5 milj prepihal. Kdor Dravo pozna, bo sicer enmalo z glavo majal ter si mislil, da bo težko kaj, ali vendar pravijo, da g. T. ni sanjar, da ne trosi zastonj denarjev in da bo gotovo speljal, kar je enkrat sklenil. Bog daj srečo!

Izpod Pohorja na Štajerskem *) 14. avg. V—k. (Namestnik grof Strasoldo in Slovenci.) Koj po nastopu novega ministerstva se je razglašala po dunajskih časnikih novica, da naš dober prijatelj, g. grof Strasoldo, pride v pokoj. Mi štajerski Slovenci res nismo žalovali, ko smo to novico slišali; le samo bali smo se, da bi se ne vresničila. Te dni pa smo čitali v „Tagespošti“, ofizijoznem grof Strasoldovem listu, da je res že prosil, naj bi se djal v pokoj, ker je že doslužil 40 let; in vlada menda se ne bo ustavljala pravni tej želji in jo bode v kratkem spolnila.

Grof Strasoldo si je kot večletni cesarski namestnik v naši vojvodini prav malo ali nič simpatij pridobil in ne Nemci, še manj pa Slovenci, ne obžalujejo njegovega odstopa. Bil je, odkar je februarji patent se silama vrival vsem deželam in narodom avstrijskim, z dušo in telesom oproda Šmerlingov in tedaj centralist in, če tudi laške rodovine, strasten germanizator. Birokracija mu je bila nad vsem draga in sveta in zato je tudi na Štajerskem tako silno mogočna postala, kakor menda nikjer drugod tako. Najhujši trn v peti pa mu je bilo narodno gibanje Slovencev. Sicer bi rad bil izvoljen od njih v deželni zbor in še se

*) Ta dopis pride sicer „post festum.“ — vendar pa ga še razglašamo, naj ministerstvo zve javno mnenje, katero se opira na resnico. Vredn.

Moskva šteje okoli 400, se pokaže mnogobrojno duhovstvo v bogatih opravah z leskečimi lučmi in rokah kakor zbujeni duhovi. Stari metropolit zapoje: „Christos voskres“ (Kristus je vstal), in celi pravoslavni narod se mu kakor iz jednega gerla trikrat oglasi: „Vo istino voskres“ (v resnici je vstal). Sedaj nastane nov, velik in vzvišen pogled občnega narodovega pomirjenja. Brez razločka stanu, časti in starosti se pozdravljajo z besedami: „Christos voskres“ in „vo istino voskres“, ter se objemajo in v lica ljubijo.

S temi živimi besedami popisuje Kolař svetkovanje Kristovega vstajenja, katero je tedaj od polnočnega praznovanja svoje ime „velika noč“ dobilo, med tem ko je Serbi „uskrs“, provincijalni Hrovati „vuzam“ ali „vazam“ imenujejo, Čehi pa kakor mi „velika noč.“

„Domačin.“ Pod tem imenom se je nameril g. Fr. Peterlin-Sreboški, bivajoč v velikih Laščah na Dolenskem, izdajati knjigo, ki bode obsegala narodne pripovedke, lepoznavske in zgodovinske sestavke, naznanila novih cvetic slovenskega slovstva, itd. Izhajala bode vsaka dva meseca 1866 leta en zvezek.

spominjamo, kako da so agitirali nekteri g. uradniki, posebno v celjskem okraju, da bi spravili gospoda in mojstra svojega v deželni zbor. Gotovo pa tam ni mislil zagovarjati naših pravice; mislil je le, da so naši kmetje manj politično izurjeni in se birokraciji bolj dajo voditi, kakor nemški, ki ga niso hteli voliti. Za namestnika pa je vendar nekako sitno, če v celi deželi nikjer nima toliko zaupanja, da bi se kot poslanec izvolil. Spodletelo mu je tudi v Celju, še enega glasa ni dobil in od tedaj je še bolj neprijazno gledal na nas nevkretne Slovence. Marsikaj bi se dalo povedati v dokaz njegove ljubezni in velike skrbljivosti za Slovence, n. pr. kako da je zaviral in zadrževal naše narodne naprave, posebno čitavnice; kako da je prestavljal uradnike, ki so se le količkaj domorodne kazali, iz slovenskih krajev v nemške, ali jim vsaj protil, da jih bode, ako ne pustijo vseh teh narodnih prenapetost, že storil neškodljive (unschädlich): kako da je prepovedal slovenska imena slovenski pisati; kake skrivne ukaze da je razpošiljal uradnikom slovenskih okrajev in kako da je celo se vtikal v duhovske reči.

Lani ko je bila napovedana jugoslovenska razstava v Zagrebu, prišel je skriven prezidijalen ukaz na g. predstojnike, naj izvedajo in pazijo na vse in skušajo zadržati tiste, kateri bi hteli se podati k razstavi v Zagreb; zakaj razstava je le plajšč (Deckmantel), pod katerim se dela skriven shod Jugoslovanov. Nek predstojnik je res vprašal znanega domorodca: Ali tudi vi greste v Zagreb? — ta pa, ker je že pozvedel od omenjenega ukaza, odvrne mu naglo: Jeli me za to vprašate po prezidijalnem ukazu? — G. predstojnik zarudi in besedice več ne zine! — Kaj rad in z močnim vplivom vtikal se je tudi v duhovske zadeve in znana je vganika, ktera se je raztrosila brž po celjski volitvi od novega štajerskega nadškofa Mihl-na. Pa vsaka reč le en čas trpi, je nek Kranjec rekel, ko je Francoza zibal. Ministri in namestniki gredó in zginejo, narodi pa le ostanejo. Sliši se, da na mesto grof Strasoldo-ta neki pride dozdani policijski minister g. baron Mecséry. (Zalibog, res Vredn.) Ne morem si kaj, da ne bi izrekel splošnega začudenja, kako da je mogoče, da dobi tako visoko in važno službo mož, kateri je bil kot minister podpornik Šmerlingove notranje politike. Tudi ne vemo, ali zna ta gospod kako slovensko narečje. In vendar imamo tudi mi Slovenci, katerih nas je nad 400.000 na Štajerskem, popolno pravico trjati, da je cesarjev namestnik v naši vojvodini zmožen tudi slovenski govoriti. Nadjamo se od g. grof Belkredija, da bode enakopravnost vseh narodov njegovo vodilo in da se bo držal besed presv. našega cesarja: „Enaka bremena, enake pravice!“

Z Dolenskega. (Revščina in uime. — C. kr. uradnije. — Želje in svét). Iz prijateljskega pisma g. D. D. posnamemo to le: Okoli R. je pred vel. Šmarnom po nogradih in po polju toča veliko škode napravila. Druga žita so nam že po zimi pognjila. Kerme za živino vse povsod pomanjkuje. Ljudstvo za živino vred že sedaj glad terpi; kaj bo še le po zimi! Zraven živina in drugi pridelki nimajo nikakoršne cene. Lanske kislice ne moremo v denar spraviti. S čim se bomo torej preživili? S čim silne davke plačevali? — Vse pojde na boben, mi Dolenci pa bomo solze točili, ako Božja previdnost našega žalostnega stanja na bolje ne obrne, ter se nam naši posušeni denarni studenci kaj skoraj ne odprejo.

Z večim veseljem, kakor to jeremijado, pa naznanjam, da so pri c. k. okrajnih sodnijah, v Kerškem in v Konstanjevici, gg. uradniki tako imenovane pisane tožbe začeli slovenski pisati in razpošiljati. Naj bi se kaj takega skoraj od vseh slovenskih pokrajin slišalo! Zato, „Slovenec“! le terkaj in terkaj, dokler se ti do zelenih miz odpre. Slava poštenim gospodom! — Toliko prijatel.

Mi pa pristavljamo še serčne želje, naj bi se po tolicih nesrečah in nezgodah ubogemu slovenskemu kmetu vsaj toliko polajšalo, da bi njegova beseda že kje veljavo dobila, in bi tako s kervavimi žulji pridobljene in terdo pristradane krajcarje vsaj z zaupanjem v prid državi in domovini svoji v dar prinašal. Stopi naj v djansko življenje zlata prislovica: „Enaka bremena, enake pravice“!

Naposled, kar zadeva rešitve in odpise v slovenskem jeziku, bi mi slavnim uradnikom svetovali, naj se nikar ne derže nemških kopit, in se ne ravnaajo po tako imenovanih „pravnikih“, v kakoršnih se le slovenske po nemški šegi nakopičene besede, nikjer pa se niti slovenski duh, niti slovenski stavki ne nahajajo. Beseda bodi priprosta in domača, kakor priprost je slovenec; in stavki naj so kratki, v kakoršnem smislu jih kmet zamore pregledati. Nikarmo priprostim ljudem svoje učenosti v iziskanih, iz terte izvitih ter Bog ve kako na novo skovanih in zvarjenih besedah kazati! Tega naj zlasti tisti ne prezre, kdor se loti izdelovanja nasvetovane knjige za „slovenske župane“.

Iz Tersta. V. (Nova čitavnica. — Velika olarnica. — Nekaj čudnih Slovencev. — Vreme in letina.) Slišim, da si nek kmet v Rojani veliko prizadeva, da se tam berž ko je mogoče, napravi čitavnica po navetu, ki smo ga brali v „Slovenca.“ Bog daj! Udov jej gotovo ne bode manjkalo, če se bode le prav ravnalo, zlasti pa če se bodo pele večkrat kake lepe pesmi in deklamovale primerne reči. To bode gotovo vabilo moške in ženske v čitavnico in odvrčalo marsikterega od neklih dozdej navadnih pa graje vrednih razvad. — Tudi tukaj v Terstu, namreč v verdelski dolini pod „Hundsbergom“ (to ime je nekdanja važna znajdba tukajšnjih Nemcev!) se je začelo pred nekimi meseci na vso moč delati, da se napravi na akcije velika pivarnica. Deležniki so najpervi tukajšnji bogatini (razun Kalistrovih dedičev). Namen jim je, kuhati veliko in pa dobrega piva, kakor je na pr. „Lisinger“ blizo Dunaja, in ga pošiljati v Aleksandrijo in Carigrad. Če se to vresniči, bodo gospodje s tukajšnjim mestom vred, kjer se bo ta ol na debelo in na drobno prodajal, velik dobiček imeli. Denar bo ostal doma in se ne bo več pošiljal v druge kraje za pivo, ki se ga tudi tukaj veliko spije. — Beremo večkrat, da se v marsikterih šolah, zlasti tam, kjer so učitelji bolj ali manj nemškutarji, še zmerom napčno pišejo imena Slovencev. Jaz se temu nič ne čudim, ko vidim, da celo poznani vneti Slovenci nočejo jenjati svojih imen po nemško pisati. Tako postavim se vedno še nahajajo imena: Wilcher, Litschann, Pittamitz, Seitz, Mucha, Schwanuth, itd. Takih Slovencev je tudi tu in tam dosti, ki se sicer radi pogovarjajo v slovenskem jeziku in ki bi jih človek moral imeti za prav vnete Slovence, ako bi jih še ne poznal, ki se te pa skorej ustrašijo, kedar jim pokažeš kak slovensk list ali jih vabiš, naj si ga naročé. Namah ti pokažejo herbet, kakor jud, kedar Kristusovo podobo na križu zagleda! Imamo pa še tudi tacihi Slovencev (gospodov se ve, katerim velja latinski pregovor: Honores mutant mores!), s katerimi se celo drugači ne sme govoriti, nego nemški. Pa pustimo to, ker je pelin za prave Slovence! — Kar se pa vremena tiče, je letos žalostno tukaj. Oblakov se zbere sicer dostikrat veliko na nebu, dežja pa vendar ni, tako da ga že nismo imeli od meseca marca sem, ker „dež“ ne moremo to imenovati, če včasih le nekoliko poškrfofi. V Terstu in njegovi okolici je vse suho in vode zelo primanjkuje. Čujemo pa, da imajo po gornji Istri, n. pr. v Materiji itd. dosti dežja, kakor in kedar si ga želé in da bode prav dobra letina. Bog bodi za to zahvaljen! — Tu je še le o velikem Šmarnu nekaj dežilo, pa za polje večidel že prepozno. —

Dežele trojedine kraljevine.

Dalmacija. Tu se čudne reči godé. V Kninu, kjer se je volilo srenjsko svetovavstvo, in je bil neki velik nepokoj, ustrelili so žandarji (zakaj? se še ne ve dobro) 2 človeka. Tudi drugod je bilo nemirno. Vsak pošten človek želi, da bi vlada neutegoma vse natanko preiskala in kaznovala tiste, ki so kazni vredni. Dobro bi bilo tudi že ošabni birokraciji enmalo na glavo stopiti, da se kam na bolje oberne.

Dežela beneška.

Govori se, da je deržavni minister beneškemu deželnemu poglavarju sporočil, naj gleda, da se ondašnje stanje ustavno predrugači, in priprave naredé, da si prebivavci volijo nove predstojnike in tako začno ustavno vladati. Res, potreba je velika in zadnji čas, da se kaj dožene. —

Ptuje dežele.

Pruska.

19. t. m. je bila v Solnogradu (začasna) pogodba zastran polabskih vojvodin sklenjena. Po tej bode upravljala Avstrija Holštanj, Pruska pa Šlesvik. Za Lauenburg dobi Avstrija v denarjih primerno odškodovanje, tedaj pripade Pruski (?). Kiel bode zvezna luka, Rendsburg pa zvezna terdnjava, v ktorej je avstrijsko-pruska posadka, ki dobiva eno leto avstrijskega, drugo pa pruskega višega poveljnika. — Vojske po tem takem zdaj ne bo. Kako pa se bo še vse zdravilo, ne ve zdaj še nihče. Avstrija pa med tem lahko svoje notranje zadeve v red spravi. —

Ruska.

Petrograd. Česki „Narod“ v Pragi donša kaj zanimivih dopisov iz Petrograda; naj tudi „Slovenec“ nekaj iz njih posname. Na Ruskem se oživlja in vterjuje pravi slavjanski duh, slavjanofili zmagujejo. Slavjanofili — možje navzeti pravega slavjanskega duha, ki delajo za slavjansko vzajemnost — imajo svoje poglavito mesto v sveti Moskvi, stari stolici cesarstva ruskega. V poslednjih desetih letih je ta stranka nekaj opešala, posebno s tim, da jih je veliko pomerlo, novih pomočnikov pa so dobivali le malo. Pomaljal je torej zapadni, tuji, nemški duh svojo glavo in slavjanofilom očital, da hvalijo, kar je le slavjanskega, naj si je še tako maloprida, da pa černijo in topijo, kar je tujega, naj si je še tako dobro. Navstal je torej hud boj med tema strankama in dajali so si dobro in ostro. Slavjanofilom se je očitalo, da so sami fantasti in idealisti.

Časnik, v katerem delajo in se oglašajo slavjanofili, je „Den“; ta pa je zavoljo bolehnosti vrednika Aksakova na dva meseca preстал izhajati. To je nasprotnikom priložnost dalo po svetu trobiti, da stoji slavjanofilska stranka na slabih nogah in da je Aksakov edina in poslednja podpora njena. To se tajiti ne more, da tej stranki zmanjkuje mnogih in krepkih sil in moči in da torej zapadni tuji že ploskajo nad njenim grobom, — vendar pa pravim in terdim, da se prava slavjanska misel po Ruskem razširja in že jamo koplje za zapadno, tuje Nemštvo. In poslušajte, kako čudno se to godi in dela! Nasprotniki slavjanofilov ne prestajajo napadati slavjanofile, zraven pa zdaj to zdaj uno poglavito misel njihovo jemljejo za svojo in tako bote skorej obe stranki stale na enem in istem podu.

Pervo, kar je narodno zavednost na Ruskem vnelo, bil je punt na Poljskem. Ta punt sam na sebi ni bil tako nevaren za Rusko, da bi bil tako vnel in zdrazil več kot petdeset milijonov ljudi. Pa zapadnim deržavam se je dozdevalo za dobro, žugati in groziti ruskem cesarstvu z vojsko. To pa je bilo dovolj, in ves ruski narod stal je kot en mož po koncu in bil je pripravljen, za domovino, vero in cara daro-

vati vse svoje. Tako je stala cela in ogromna Rusija proti zapadu, na kar so slavjanofili že od nekedaj merili. Znani Katkov — glava starih Rusov, ki hočejo vse porusiti, in Aksakov — glava slavjanofilov, ki merijo na ravnopravnost, ljubezen in bratimstvo vseh slavjanskih plemen, — oba sta stala na enem in istem podu: Narodna zavest po celem Ruskem je bila zbujena proti zapadu. Katkov je vso svojo moč in ves svoj upljiv obračal na to, da se Poljakom vzamejo vse pravice, da se Poljaci izrujejo in vsi porusijo, Aksakov pa je zagovarjal in branil uboge Poljake in vlado nagibal, da se zastran Poljskega derži programa Wielopolskievega. Kam se bode ruska vlada nagnila, še ni gotovo; to pa se vendar bolj in bolj kaže, da vlada ne misli Poljsko zatreti do čistega.

(Konec pride)

Razne novice.

* Šole v trojedini kraljevini. Tu je bilo 1235 ljudskih šol, v kterih se je poučevalo 66,979 učencev, učilo pa 2498 učencikov. Trojedina kraljevina šteje tudi tri više realke (v Zagrebu, Rakovcu in Splitu) in osem nižih, v kterih je bilo 600 učencev in 68 učencikov. Izverstno uravnana je kmetijska šola v Križevcih, ktera šteje 57 učencev in 14 učiteljev; vodja tej šoli je slavni Čeh Lambl. Reka, Dubrovnik in Kotar imajo tudi mornarsko šolo v dveh tečajih in Reka še eno širjo privatno; — učencev je 84, učencikov pa 19. Vse šole so na razstavo poslale svoje izdelke in vse dosegle dobro zasluženno pohvalo. —

* P — gg. velik zgodovinar in starinar. Sedelo nas je nek večer kakih 10—12 prijatlov okoli velike mize in smo pili kavo, na ktero nas je bil rajni Vincenc Rizzi povabil. Pomenkovali smo se od te in une reči in sčasoma pridemo tudi na koroške zgodovinarje in starinarje, med ktore sta se tudi dva izmed okoli mize sedečih števala. Zdaj se vzdigne Rizzi in po svojej navadi rezno in pikavno reče: „Die Gesichte wird über jene Männer ein hartes Urtheil fällen, welche über Kärnthens Alterthümer und Geschichte zu schreiben sich erkühnten, ohne einen Dunst von den beiden Landessprachen zu haben. Lernet zuerst „windisch,“ und dann redet und schreibet über Kärnthen, das einstens ganz windisch war. Die geringste Anforderung, welche man heutzutage an einen Geschichtsforscher zu machen berechtigt ist, ist die, dass er die dazu nöthigen Sprachkenntnisse im hohen Grade besitze!“ Teh besed sem se spomnil, ko sem bral, kar g. P — gg. v „Alpenblätter“ št. 37 pravi. G. P — gg. piše o „die altslavischen Inschriften in Kärnthen,“ izdeluje slavna moža U. Jarnika in Ankershofena in vse slavjansko na Koroškem nekako na smeh postavlja, zraven pa slavjanskega trohice ne zna. G. P — gg! učite se popred slovenski, pa prav dobro in temeljito, potem pa pišite o slavjanskih zadevah; — da zdaj o teh rečeh pisarite, je sama nesramna prederznost! —

* G. Anton Heidrich, Ljubljčan, je, kakor „Novice“ pišejo, v Pragi, kjer se v tamošnji konservatoriji izobražuje v viši muziki, ravno kar izdal po besedah Vilharjevih prvo lepo kompozicijo za moški zbor in čveterospev pod naslovom „Vodniku,“ ktera se živo priporoča vsem slovenskim pevcem in pevskim družbam. V ljublj. čitavnici velja 10 kr. „Nov.“ povejo na dalje tudi, da se g. Grbec, nekdanji Ternovski učitelj, v „koncertni“ učilnici praškega konservatorija, z izverstnim napredkom v vseh predmetih odlikuje. Slava jima!

* V Turčanskem sv. Martinu na Slovaškem je bila 9. t. m. velika letna skupščina „slovenske matice.“ Snidlo se je veliko udov, med njimi so bili tudi svitli škof Štefan Mojzes iz Banjske Bistrice, ki so njen pervosednik. Njih potovanje tje bilo je pravo slavje. Povsod so bili napravljeni

slavoloki in ljudstvo je sprejemalo in pozdravljalo svojega ljubljenca s preserčnimi „slava!“ V Šent-Martinu, kamor je bilo veliko ljudstva privrelo, je bila najprej služba božja, potem zbor, in naposled so se verstile veselice za veselicami. Slava slovaškim sobratom!

* Precej lepo število blagorodnih nemških gospá je stopilo v društvo, da zbirajo denar in ustanové katoliško vseučilišče na Nemškem, češ, ker možem to ne gre srečno izpod rok, ali pa, ker jim tudi zanj dosti mar ni. Bomo videli, če bodo gospá srečnejše. Po vsaki ceni jih bo stalo veliko truda in novcev!

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: Č. g. Vavtižar Luka je dobil faro Čače.

Loterija.

Terst: 37 30 57 15 11.

Prihodnje srečkanje je 6. septembra 1865.

Žitna cena.

v	pšenice		reži		ječmena		ovsa		turšice	
	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.
Mariboru	3	20	2	60	2	50	1	45	2	80
Celju	3	50	2	90	2	50	1	80	2	80
Ptujem	3	10	2	70	2	—	1	10	2	60
Ljubljani	3	50	2	50	2	90	1	65	2	64
Kranju	3	85	2	80	—	—	1	60	2	70
Novemestu	4	—	2	60	2	40	1	40	2	90
Gorici	3	70	2	50	—	—	—	—	3	10
Celovcu	4	18	3	41	2	28	1	40	3	55
Terbižu	5	20	4	40	3	25	2	40	4	50
Varaždinu	3	20	2	50	2	—	1	10	—	—
Reki	4	90	—	—	2	60	2	20	3	30
Sisku	3	30	—	—	—	—	1	30	2	10

Dunajska borsa 25. avgusta 1865.

5% metalike	68.60
5% nacional	73.35
1860 derž. posoj	88.85
Bankine akcije	777
Kreditne	174.90
London	109.20
Novi zlati	5.16
Srebro	107.25

Oglasnik.

DOSTAVNIK ALI OMNIBUS

med

Pontablom in Beljakom.

Gospoda Henrik Lamprecht in Janez Monetti sta napravila dostavnik, ki hod ob odločenih urah med Pontablom in Beljakom vsaki dan enkrat gori in doli.

Potniki se sprejemajo:

v Pontablu v gostivnici g. Lamprecht-a, na Terbižu „ „ g. K. Gelbfusa, pod Kloštrom v „ „ g. Morokutti-a in v Beljaku „ „ g. Vrana-a.

Odhaja pa s Pontabla ob 1. po polnoči; „ „ s Terbiža „ 5. zjutraj; „ „ s Podkloštra „ 7. „ in prihaja v Beljak ob 9. zjutraj.

Odhaja s Beljaka o 1/2 5 popoldne; „ „ s Podkloštra „ 1/2 8 zvečer; „ „ s Terbiža „ 1/2 10 zvečer in prihaja v Pontabel „ 1/2 1 čez polnoč.

Voznina (in za 25 funtov robe) znaša: Od Beljaka do Podkloštra ali nazaj — gld. 40 kr. „ Beljaka „ Terbiža „ „ 80 „ „ „ „ Pontabla „ „ 1 „ 30 „

Tudi se prejmlje vsake baže vozno blago in se razvaža dober kup, kamor si ga kdo naroči ali pošlje. Prav lepó se tedaj priporočata omenjena gospoda vsem, naj se prav pogostoma poslužujejo tega dostavnika, ker se jim bo kar največ mogoče ustrezalo.